

examen bundel[®]

2018|2019

M. Reints
J. van Nassau

vmbo gt / mavo

Nederlands

**Jouw beste voorbereiding
op je examen in 2019**

voorwoord

Met deze EXAMENBUNDEL kun je je goed voorbereiden op het centraal examen voor het vak Nederlands op niveau vmbo-gt/mavo. Je kunt met deze EXAMENBUNDEL je schrijf- en leesvaardigheid oefenen in je eigen tijd en in je eigen tempo.

De EXAMENBUNDEL bevat de volgende onderdelen:

oriëntatietoetsen Er zijn twee oriëntatietoetsen, één voor leesvaardigheid en één voor schrijfvaardigheid. De antwoorden vind je op www.examenbundel.nl. Na het invullen van je scores krijg je een handig studieadvies.

deel 1 Hier vind je een overzicht van de theorie die je nodig hebt voor het centraal examen, met leerzame oefenopgaven. Dankzij de uitwerkingen, die zijn voorzien van duidelijke toelichtingen, kun je hier zelfstandig mee oefenen. Aan het eind van deel 1 is een lijst opgenomen met woorden die veel in examens voorkomen.

deel 2 In dit deel staan acht examens die zijn voorzien van uitwerkingen met duidelijke toelichtingen.

deel 3 Hierin vind je nog het examen 2018-I. De antwoorden vind je op www.examenbundel.nl. Op deze site kun je nog veel meer gratis oefenexamens downloaden.

bijlagen Achter in deze bundel staat een tabel om je cijfer te bepalen voor het onderdeel leesvaardigheid van de examens in deel 2. Ook vind je daar een register waarin is aangegeven bij welke paragrafen van deel 1 de verschillende examenvragen horen.

Het centraal examen Nederlands vmbo-gt 2019 wordt afgenomen op **vrijdag 10 mei tussen 13.30 en 15.30 uur**.

De makers van de EXAMENBUNDEL wensen je daarbij alvast heel veel succes!

Voor reacties, zowel van leerlingen als van docenten, houden wij ons graag aanbevolen. Mail naar vo@thiememeulenhoff.nl.

Amersfoort, mei 2018

Opmerking

De overheid stelt regels op die betrekking hebben op de specifieke examenonderwerpen in 2019, de hulpmiddelen die je tijdens je examen mag gebruiken, duur en datum van je examen, etc. Hoewel deze EXAMENBUNDEL met de grootst mogelijke zorgvuldigheid is samengesteld, kunnen auteurs en uitgever geen aansprakelijkheid aanvaarden voor de aanwijzingen die betrekking hebben op publicaties van de overheid.

Het is altijd raadzaam je docent of onze website www.examenbundel.nl te raadplegen voor actuele informatie die voor jouw examen van belang kan zijn.

inhoud

- 3 voorwoord
- 6 tips bij het maken van het examen Nederlands

9 oriëntatietoets nagaan wat je nu kunt

- 11 oriëntatietoets leesvaardigheid
- 21 oriëntatietoets schrijfvaardigheid

25 deel 1 het centraal examen: theorie met oefenopgaven

- 27 1 inleiding
- 28 2 leesvaardigheid
 - 28 2.1 tekstsoorten
 - 29 2.2 leesstrategieën
 - 30 2.3 moeilijke woorden
 - 31 2.4 beeld en opmaak
 - 34 2.5 schrijfdoel en lezers
 - 37 2.6 feiten en meningen
 - 40 2.7 indeling van de tekst
 - 43 2.8 deelonderwerpen
 - 46 2.9 tekstrelaties en signaalwoorden
 - 48 2.10 hoofdonderwerp en
hoofdgedachte
 - 51 2.11 samenvatting
- 54 3 schrijfvaardigheid
 - 54 3.1 schrijfdoel
 - 54 3.2 tekstsoort
 - 55 3.3 lezerspubliek
 - 55 3.4 beoordeling
 - 55 3.5 schrijfplan
 - 56 3.6 opbouw alinea
 - 57 3.7 schrijfstijl
 - 58 3.8 zakelijke brief / zakelijke e-mail
 - 60 3.9 persoonlijke brief / persoonlijke
e-mail
 - 61 3.10 artikel
 - 63 3.11 ingezonden stuk
 - 65 3.12 formulier
- 67 4 veelvoorkomende woorden in
de examens

- 69 uitwerkingen oefeningen

81 deel 2 het centraal examen: 8 examens met uitwerkingen

- 83 examen 2014-I
- 96 uitwerkingen
- 103 examen 2014-II
- 114 uitwerkingen
- 121 examen 2015-I
- 133 uitwerkingen
- 140 examen 2015-II
- 152 uitwerkingen
- 160 examen 2016-I
- 173 uitwerkingen
- 182 examen 2016-II
- 195 uitwerkingen
- 203 examen 2017-I
- 216 uitwerkingen
- 225 examen 2017-II
- 238 uitwerkingen

249 deel 3 het centraal examen: examen 2018-I zonder uitwerkingen

- 251 examen 2018-I

bijlagen

cijferbepaling deel 2
register

tips bij het maken van het examen Nederlands

Oefening

- Examenteksten komen vaak uit kranten en tijdschriften. Als je geregeld artikelen uit kranten en tijdschriften leest, vergroot je je tekstinzicht en je woordenschat.
- Oefen met lees- en schrijfopdrachten en lees de theorie in deel 1 nog eens door. Zo raak je vertrouwd met de veelvoorkomende vraagtypen. Bekijk ook de woordenlijst *Veelvoorkomende woorden in de examens* in deze EXAMENBUNDEL.
- Achter in deze bundel staat een register waarin je examenopgaven kunt opzoeken die aansluiten bij de paragrafen van deel 1. Heb je moeite met een bepaald vraagtype, besteed dan extra aandacht aan de examenopgaven die je via dit register vindt.
- Het centraal examen bestaat uit ongeveer vier teksten met plusminus 25 vragen en een schrijfopdracht. Het examen duurt twee uur. Het is belangrijk dat je ook oefent met het indelen van je tijd.
- Bekijk de onderdelen die meetellen bij de beoordeling van schrijfvaardigheid (inhoud, taalgebruik, presentatie/conventies). Zie paragraaf 3.4.

Voorbereiding

- Vergeet niet een eendelig woordenboek mee te nemen naar het examen.
- Neem voldoende pennen en desgewenst een markeerstift mee.
- Zorg ervoor dat je uitgerust bent en dat je op tijd aanwezig bent.

Uitvoering bij leesvaardigheid

- Lees een tekst altijd eerst verkennend en vraag je af wat je al weet over het onderwerp. Daarbij kun je signaalwoorden en kernzinnen markeren.
- Kijk niet te snel naar de vragen. Vragen over de hoofdgedachte, de tekstsoort en de bedoeling van de schrijver kun je pas beantwoorden als je de hele tekst hebt doorgenomen.
- Lees een vraag altijd intensief. Je kunt pas een goed antwoord geven als je heel precies weet wat er wordt gevraagd. Markeer zo nodig kernwoorden.
- Maak de vragen altijd in de gegeven volgorde. Vragen kunnen met elkaar samenhangen. Je kunt ze beter beantwoorden als je eerst de voorgaande vragen hebt beantwoord.
- Zoek alleen woorden op die je nodig hebt om de vragen te kunnen beantwoorden. Veel woorden opzoeken kan tot gevolg hebben dat je in tijdnood komt. Vaak kun je de betekenis van een woord ook wel uit de context afleiden.
- Let erop dat je niet te lang bezig blijft met één vraag. Als je het antwoord niet meteen weet, kun je later nog eens naar deze vraag kijken.
- Gebruik de laatste minuten voor twijfelgevallen. Kijk dan ook of je alle vragen hebt beantwoord.

Meerkeuzevragen

- Lees alle antwoordmogelijkheden van een meerkeuzevraag. Ze staan in alfabetische volgorde.
- Probeer eerst zelf het antwoord op de vraag te bedenken en kijk dan pas naar de antwoorden.
- Let niet op de vorige vragen. Het kan zijn dat je vijf keer achter elkaar hetzelfde antwoord moet geven. Kies ook niet automatisch het langste antwoord.
- Als je twijfelt, streep dan in gedachten eerst de antwoorden weg die zeker niet goed zijn. Als je nog twijfelt, kun je het beste afgaan op je eerste indruk.
- Kies altijd een van de antwoorden, ook als je erg twijfelt. Want als je helemaal niet kiest, heb je de vraag sowieso fout.

Uitvoering bij schrijfvaardigheid

- Schrijf volgens een schrijfplan. Verdeel daarbij de tijd die je nodig hebt. Bijvoorbeeld voorbereiding en kladversie 15 minuten, controle/verbeteren 10 minuten en de uiteindelijke versie 10 minuten.
- Soms staan de gegevens die je moet verwerken, verspreid over de opdracht. Markeer dan de gevraagde gegevens. Zet er eventueel nummers bij.
- Werk de gevraagde gegevens in de volgorde van de opdracht uit. Dat is meestal het gemakkelijkst.
- Bouw elke alinea zorgvuldig op. Begin met het formuleren van een kernzin. De rest van de alinea is uitleg bij je kernzin. Bijvoorbeeld een toelichting of een voorbeeld, of beide.
- Schrijf zakelijk in niet te ingewikkelde zinnen. Schrijf niet meer op dan er wordt gevraagd.
- Wissel korte zinnen met langere zinnen af. Gebruik ook niet steeds dezelfde woorden.
- Gebruik in een tekst de aanspreekvorm u of je. Gebruik deze aanspreekvormen niet door elkaar.
- Schrijf zinnen zo veel mogelijk in de actieve vorm: 'De leraar neemt het examen af.' En niet passief: 'Het examen wordt door de leraar afgenomen.'

Controle

- Ga na of je bij leesvaardigheid alle meerkeuzevragen en open vragen hebt beantwoord.
- Leg de open vragen nog even naast je antwoorden. Controleer of je antwoorden volledig zijn.
- Controleer bij schrijfvaardigheid je tekst op spelling, leestekens, woordkeus en zinsbouw.
- Controleer daarna op het juiste gebruik van verwijswwoorden en signaalwoorden.

oriëntatietoets

oriëntatietoets leesvaardigheid

nagaan wat je nu kunt

Examenopgaven zijn vooral moeilijk doordat in een opgave vaak verschillende onderdelen van de examenstof aan de orde komen.

Deze toets

- geeft je een beeld van je kennis van de examenstof;
- bestaat uit (aangepaste) examenvragen.

Wanneer je de scores invoert op www.examenbundel.nl bij het onderdeel oriëntatietoets voor vmbo Nederlands gt leesvaardigheid, krijg je te zien met welke hoofdstukken uit de EXAMENBUNDEL jij in ieder geval nog zou moeten oefenen.

Na extra oefenen (in deel 1 van deze bundel) ben je klaar om aan de complete examens te beginnen (in deel 2 en 3 van deze bundel).

oriëntatietoets leesvaardigheid

tekst 1

Het muzikale brein

(1) Waarom galmt de één moeiteloos en zuiver een nummer met de radio mee en kan de ander toon noch maat houden? Is muzikaliteit aangeboren of
5 is het toch vooral een kwestie van oefening? Volgens Henkjan Honing, muziekwetenschapper van de Universiteit van Amsterdam, is muzikaliteit meer dan het bespelen van een instrument of het zuiver zingen van een lied.
10 Er bestaat ook zoiets als muzikaliteit bij het luisteren naar muziek. Het kunnen onderscheiden van valse en zuivere muziek of het kunnen meeklappen op de maat telt ook als muzikaal. “Wij doen veel onderzoek naar muzikaliteit en het blijkt keer op keer dat mensen muzikaler zijn dan ze zelf denken.”

(2) Veel mensen die meedoen aan luistertesten voor muzikaliteit, halen nog redelijke resultaten, terwijl ze zelf vinden dat ze a-muzikaal zijn. Ze vinden dat ze vals zingen, maar kunnen
25 dan in ieder geval het onderscheid maken tussen zuiver en vals. Toondoven kunnen vals niet van zuiver onderscheiden. Ze hebben het niet eens door als twee liedjes door elkaar worden gespeeld. Echte toondoofheid
30 komt zeer zelden voor. Sommige lijdens aan toondoofheid zijn ermee geboren, maar je kunt het ook op latere leeftijd oplopen. Dat kan tijdelijk zijn, door een migraineaanval, of blijvend, als het muzikale brein door bijvoorbeeld een beroerte is aangetast. Niet toondoof, maar ‘gewoon minder muzikaal’, zijn vaak de mensen die
35 zichzelf a-muzikaal vinden.

(3) Uit Amerikaans onderzoek van Jenny Jaffran blijkt dat baby’s ‘muzikaal’ geboren worden. Vers uit de buik hebben kinderen een absoluut gehoor:

45 ze kunnen uit hun hoofd de exacte toonhoogte van een klank herkennen. In Nederland komt dit bij volwassenen alleen maar bij een enkeling voor. Jaffran liet in haar onderzoek baby’s van
50 acht maanden en volwassenen een serie tonen horen. Vervolgens werden er hele kleine veranderingen in deze toonreeks aangebracht. De volwassen proefpersonen bleken de verschillen
55 niet te ontdekken, de baby’s wel. Stuk voor stuk draaiden ze hun hoofdje naar de bron van het geluid, als ze iets ‘geks’ hoorden.

(4) Men vermoedt dat het aangeboren absolute gehoor een hulpmiddel is bij
60 het leren van taal, en dan met name die talen waarin het belangrijk is om kleine verschillen in accent of zinsmelodie te kunnen horen. De manier van uitspreken bepaalt dan de betekenis
65 van een woord. Zulke talen heten ‘toontalen’. Een duidelijk voorbeeld van een toontaal is het Chinees. In het Chinees kan een woord op verschillende manieren of toonhoogten worden
70 uitgesproken. Bij elke manier van uitspreken heeft het woord een andere betekenis. Ik vind het dan ook niet verwonderlijk dat in China veel meer
75 mensen met een absoluut gehoor rondlopen dan in Nederland. Chinezen worden van jongs af aan blootgesteld aan fijne klankverschillen – wat overigens niet hoeft te betekenen dat
80 ze ook muzikaler zijn.

(5) Taal en muziek zijn met elkaar verbonden, maar niemand weet precies hoe. Sommigen denken dat muziek voortkomt uit emoties en de klanken
85 die daarbij worden uitgestoten, bijvoorbeeld bij boosheid of liefde. Hoe het ook zij: taal en muziek hebben behoorlijk wat gemeenschappelijk. Zo geldt

voor beide dat je je erin moet blijven
90 oefenen. Volgens taalkundigen bestaat
er een bepaalde periode voor het leren
van een vreemde taal, die eindigt rond
de puberteit. Na die periode zouden in
het brein veranderingen plaatsvinden,
95 die het aanleren van een andere taal
bemoeilijken. Voor muziek geldt het-
zelfde: je moet er vroeg mee in aanra-
king komen om echt muzikaal te
worden.
100 **(6)** Uit hersenonderzoek blijkt ook, dat
taal en muziek veel van elkaar weg
hebben. Zo bevindt het muzikale brein
zich in de rechter hersenhelft, precies
op de plek waar zich bij de meeste
105 mensen aan de linkerkant het taal-
centrum bevindt. Hoe meer je in aan-
raking komt met taal en muziek, hoe
meer ontwikkeld deze hersendelen
zijn. Ook voor andere vaardigheden
110 geldt dat oefening haar sporen nalaat
in het brein, maar het blijkt dat 'taal-
knobbels' en 'muzieknobbels' veel
beter herkenbaar zijn dan andere artis-
tieke knobbels of bijvoorbeeld een
115 'wiskundeknobbel'.
(7) Is het mogelijk muzikale vermogens
op de een of andere manier te verbete-
ren? Volgens Henkjan Honing kun je
met intensieve training best nog wel
120 ergens komen. Héél intensieve training

wel te verstaan. Het is bekend dat het
goed kunnen bespelen van een instru-
ment voor ongeveer vijftig procent
erfelijk bepaald is. De rest is een
125 kwestie van oefening. Er is een duide-
lijk verband tussen uitblinken in muziek
en het aantal uren oefening. Dat blijkt
uit een onderzoek van de Zweedse
psycholoog Anders Ericsson. Hij ver-
130 geleek het studiegedrag van drie groe-
pen violisten: uitblinkers, gemiddelde
violisten en muzikleraren. Het bleek
dat de beste violisten gemiddeld tien-
duizend uur hadden geïnvesteerd in
135 hun training. De goede violisten be-
steedden vijfduizend uur aan oefening
en de muziekdocenten 'slechts' drie-
duizend uur.
(8) Eén van de grootste muzikale ge-
140 nieën ooit, Wolfgang Amadeus Mozart,
schreef in een brief, dat de mensen
onderschatten hoeveel tijd en moeite
het hem kostte om te zijn wie hij was:
"Mensen vergissen zich als ze denken
145 dat het bij mij allemaal vanzelf gaat. Ik
kan je verzekeren dat niemand zoveel
tijd heeft besteed aan oefening in de
muziek als ik. Er is geen enkel be-
roemd musicus wiens muziek ik niet
150 intensief bestudeerd heb. Niemand
heeft er harder voor gewerkt dan ik ..."

*Naar een artikel van Floor van den Hout,
Psychologie, mei 2008*

1 De eerste alinea van een tekst kan onder meer de volgende functies hebben:

- 1 het vooraf geven van een samenvatting
- 2 de aanleiding noemen voor het schrijven van de tekst
- 3 het introduceren van een deskundige
- 4 enkele belangrijke vragen stellen over het onderwerp.

Welke van de bovenstaande functies zijn op alinea 1 van de tekst *Het muzikale brein* van toepassing?

- A** 1 en 2
B 1 en 3
C 1 en 4
D 2 en 3
E 2 en 4
F 3 en 4

Bundels voor al je vakken bestel je op
www.examenbundel.nl

examenbundels

vmbo gt / mavo	Nederlands	978-90-06-42947-3
vmbo gt / mavo	Engels	978-90-06-42926-8
vmbo gt / mavo	Duits	978-90-06-42941-1
vmbo gt / mavo	Frans	978-90-06-42948-0
vmbo gt / mavo	wiskunde	978-90-06-42943-5
vmbo gt / mavo	biologie	978-90-06-42914-5
vmbo gt / mavo	nask 1	978-90-06-42944-2
vmbo gt / mavo	nask 2	978-90-06-42927-5
vmbo (k)gt / mavo	aardrijkskunde	978-90-06-42931-2
vmbo gt / mavo	economie	978-90-06-42915-2
vmbo gt / mavo	geschiedenis	978-90-06-42938-1
vmbo gt / mavo	maatschappijkunde	978-90-06-42913-8

Meer kans van slagen met de *Examenbundel*!
De *Examenbundel* bevat oefenexamens met uitleg bij de antwoorden, zodat je leert tijdens het oefenen.

De bundel is speciaal samengesteld voor dit schooljaar, dus je oefent altijd de juiste stof. Test je kennis met de Oriëntatietoets en kijk voor meer tips om te slagen op www.examenbundel.nl.

vmbo gt / mavo

samengevat

vmbo	Nederlands 2F
vmbo kgt	biologie
vmbo kgt	nask 1
vmbo gt	nask 2
vmbo	rekenen 2F
vmbo kgt	wiskunde
vmbo kgt	aardrijkskunde
vmbo kgt	economie
vmbo gt	geschiedenis

Engels in de praktijk	978-90-06-07397-3
Duits in de praktijk	978-90-06-07396-6
Frans in de praktijk	978-90-06-07398-0

Meer kans van slagen met *Samengevat*!
Samengevat biedt je een helder en beknopt overzicht van alle examenstof.

Engels/Duits/Frans in de praktijk zijn theorieboekjes die geworteld zijn in de praktijk. Met een compacte uitleg van grammatica en vele voorbeeldzinnen.